

TIJORAT BANKLARINING DEPOZIT PORTFELINI TAHLIL QILISH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH

*Shermukhamedov Bexzodjon Usmonovich -
Toshkent moliya institute PhD, dotsent*

https://doi.org/10.55439/ECED/vol24_iss1/a18

Annotatsiya. Ushbu maqolada Respublikamizdagi tijorat banklarining iqtisodiyotdagi o'rni va tahliliga bag'ishlangan, ularning resurs bazasi ma'lumotlari, tijorat banklari tomonidan amalga oshirilgan depozit operatsiyalari o'rganilgan va depozit bazasi ma'lumotlari tahlil qilingan. Tijorat banklari faoliyatidagi depozitlarning ahamiyati asoslangan va O'zbekistonda faoliyat yuritayotgan bank depozit bazasini ko'paytirishga qaratilgan tadqiqotlar natijalari haqida so'z yuritilgan.

Tayanch so'zlar: depozit, depozit bazasi, depozit siyosati, transformasiya, diversifikatsiya, balans, bank balansi, depozit operatsiyalari, muddatli depozitlari.

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕТОДОЛОГИИ АНАЛИЗА ДЕПОЗИТНОГО ПОРТФЕЛЯ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

*Шермухамедов Бехзоджон Усмонович -
Ташкентский финансовый институт PhD, доцент*

Аннотация. В данной статье посвящена роли и анализу коммерческих банков в экономике нашей республики, изучены данные их ресурсной базы, депозитные операции осуществленные коммерческими банками, анализированы данные депозитной базы. Обосновано значение депозитов в деятельности коммерческих банков и приведены результаты исследований, направленные на увеличения депозитной базы банков осуществляющие деятельность в Узбекистане.

Ключевые слова: депозит, депозитная база, депозитная политика, трансформация, диверсификация, баланс, банковский баланс, депозитные операции, срочные вклады.

IMPROVING THE METHODOLOGY OF DEPOSIT PORTFOLIO ANALYSIS OF COMMERCIAL BANKS

*Shermukhamedov Bekhzodjon Usmonovich -
Tashkent Institute of Finance PhD, associate professor*

Annotation: This article is devoted to the role and analysis of commercial banks in the economy of our republic, studied the data of their resource base, deposit operations carried out by commercial banks, analyzed the data of the deposit base. The importance of deposits in the activities of commercial banks is substantiated and the results of studies aimed at increasing the deposit base of banks operating in Uzbekistan are presented.

Key words: deposit, deposit base, deposit policy, transformation, diversification, balance sheet, bank balance sheet, deposit operations, time deposits.

Kirish. O'zbekiston bank tizimida olib borilayotgan islohotlar tijorat banklari kapitallashuv darajasini oshirish, moliyaviy barqarorligini ta'minlash, iqtisodiyotning real sektorini kreditlash ko'lamini kengaytirish, bank xizmatlari sifatini yanada yaxshilash bilan bir qatorda, aholi va xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning bo'sh pul mablag'larini bank depozitlariga jalb etish hamda iqtisodiyotning strategik ahamiyat kasb etuvchi tarmoqlariga samarali joylashtirish bo'yicha tegishli bank siyosatlarini takomillashtirish, bank depozit xizmatlarining innovatsion va mijozlar uchun manfaatli bo'lgan turlarini amaliyotga joriy etish, aholi va xo'jalik yurituvchi sub'ektlarni bank tizimiga bo'lgan ishonchini mustahkamlash, bank xizmatlarining samaradorlik darajasini oshirish borasidagi bir qator muammolar tijorat banklarida depozit siyosati samaradorligini baholash uslubiyatini zamonaviy sharoitlarga mos-

lashtirishga qaratilgan ilmiy taklif va amaliy tavsiyalarni ishlab chiqishning dolzarbligini belgilab beradi.

Depozit siyosatini shakllantirish jarayoni bankning foiz siyosati bilan chambarchas bog'liq, chunki depozit foizi resurslarni jalb qilishning samarali vositasidir. Uy xo'jaliklari depozitlari bozori-ning o'ziga xos xususiyati - bu depozitlarga bo'lgan talabning shakllanishiga foiz stavkalarining sezilarli darajada ta'sir qilishi, ya'ni banklar tomonidan qo'yilgan depozitlar bo'yicha foiz stavkalari asosan ularning resurs bazasining o'sish sur'atlarini belgilab beradi. Bundan tashqari, banklarning turli guruhlar uchun bu ta'sir har xil darajada namoyon bo'ladi. Bozorning bu xilma-xilligi banklar o'rtasida bozor ulushlarini sezilarli darajada qayta taqsimlanishiga olib keladi.

Bozor iqtisodiyoti sharoitida tijorat banklari

faoliyatining kengayishi tufayli, ularning – depozitlarga, banklararo kreditlarga va boshqa bank resurslariga bo'lgan talabining kuchayishi vujudga keldi. Bank ishini omadli yuritish – uning faoliyatini to'g'ri tashkil etilganligiga, ya'ni bankning resurs bazasining mustahkamligi va bankning barqarorligiga bog'liq. Demak, bank resurs mablag'larini oshirish uning samarali faoliyatidagi asosiy masalalardan biri bo'lib hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF-60-sonli farmoni bilan tasdiqlangan "2022-2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi"da davlat ulushiga ega tijorat banklarida transformatsiya jarayonlarini yakunlab, 2026-yil yakuniga qadar bank aktivlarida xususiy sektor ulushi 60 foizgacha chiqarish belgilangan. [1]

Ma'lumki, Bugungi kunda tijorat banklarini transformatsiya jarayoni davom etmoqda, davlat ulushiga yuqori bo'lgan tijorat banklari xususiylashtirish iqtisodiyotda xususiy banklarning paydo bo'lishi banklarning kapitallashuv darajasi va depozit bazasini oshirish, ularning moliyaviy barqarorligi va ishonchligini mustahkamlash tijorat banklari resurslarini shakllantirishning asosiy manbai bo'lgan depozit operatsiyalarini rivojlantirish va ularning buxgalteriya hisobini takomillashtirish masalasini mustaqil obyekt sifatida tadqiq qilish zaruratini yuzaga keltiradi va ushbu mavzuning dolzarbligini belgilaydi.

Banklarning resurslari qanchalik barqaror va uzoq muddatli bo'lsa, iqtisodiyotning muhim bo'g'inlari, ya'ni texnologiyalarni harid qilishga yoki bu yo'lda fan sohasiga kreditlar ajratadi. Shunday ekan, tijorat banklar uchun jismoniy shaxslarning bo'sh turgan mablag'larini depozitga jalb qilish orqali ularning barqaror resurslarini ko'paytirishimiz mumkin.

Ma'lumki, Bugungi kunda amalga oshirilayotgan tadqiqotlarda depozit siyosatini shakllantirish bo'yicha bank faoliyatini rivojlantirish strategiyasining tarkibiy qismi sifatida, shuningdek, depozit siyosatining yakuniy, oraliq va operatsion maqsadlarini belgilashda istiqbolga yo'naltirilish (forward looking approach) tijorat banklarida depozit siyosati samaradorligini baholash uslubiyati bilan bog'liq ba'zi masalalarni e'tibordan chetda qolayotganligi bu borada tadqiqotlarni faollashtirish zaruriyatini keltirib chiqaradi[2].

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Takidlash joyizki, olimlar tomonidan umimetirof etilgan yondashuvga muvofiq, Depozit siyosatini shakllantirish va amalga oshirishni depozit portfelini tahlil qilish metodikasini takomillashtirish bilan bevosita bog'liq. Mamlakatimiz iqtisodchi olimlaridan Sh.Z.Abdullayeva o'z tadqiqotlarida depozit amaliyoti bilan bog'liq munosabatlarni tahlil qiladi va moliya-kredit yoki bank muassasasiga berilgan pul

mablag'lari yoki qimmatli qog'ozlar emas, balki bank omonatlari bilan bir qatorda bo'xona to'lov-lari, yig'imlar, soliqlar va hokazolarni to'lash uchun kiritilgan badallar ham depozit sifatida talqin etadi[3]. A.A.Omonov esa, bank resurslarini boshqarishda strategik rejalashtirish jarayoniga alohida e'tibor qaratish lozimligini shuningdek, moliyaviy resurslarni jalb etish va joylashtirishda muddatlar bo'yicha muvozanatlashtirish maqsadga muvofiqligi ta'kidlaydi[4].

U.D.Ortiqovning fikricha, tijorat banklari depozit strategiyasini ishlab chiqish va uni amaliyotga qo'llashda tijorat banklari depozit bazasining barqarorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlarga rioya qilish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning sababi shundaki, tijorat banklarining depozit siyosatida qo'llanilayotgan taktik vositalarning qay darajada depozit strategiyasiga mos kelayotganligini aniqlash imkoniyati tijorat banki depozit bazasining barqarorligini tavsiflovchi ko'rsatkichlarni tahlil qilish asosida yuzaga keladi [5].

A.Burya depozit resurslarining barqarorligini aniqlash uchun uchta koeffitsientdan foydalanishni taklif qiladi: balansning o'zgaruvchanligi ko'rsatkichi, balanslar o'zgarishining sinxronligi va hisobdagi mablag'larning ishonchligi potentsiali. Uning metodologiyasida bank mijozlari mablag'larini tahlil qilishning asosiy yondashuvlarini ajratib ko'rsatish zarur, ular: birinchidan, mijozlar guruhlarini rotatsiyalashni nazarda tutadi; ikkinchidan, har bir guruh bo'yicha hisobvaraqlardagi naqd pul qoldiqlarining barqarorligini tavsiflovchi koeffitsientlar hisoblanadi; uchinchidan, mijozlar bazasining hozirgi holati baholanadi; to'rtinchidan, uning o'zgarishlar tendentsiyalari aniqlanadi; Beshinchidan, mijozlar bazasini yanada rivojlantirish prognoz qilinmoqda. Shu bilan birga, shuni ta'kidlash kerakki, metodologiya muallifi mijozlar bazasi barqarorligini baholagan holda, umumiy qabul qilingan ko'rsatkichlardan ("cho'kish darajasi", "tebranish amplitudasi", "o'rtacha saqlash muddati") foydalanadi, shuning uchun uning usuli ma'lum kamchiliklar va qarama-qarshiliklarga ega[6].

E.P. Jarkovskayaning so'zlariga ko'ra, depozit portfelini tahlil qilish uchun muddatli depozitlarni yirik va o'rta toifalarga bo'lish foydali ko'rinadi. Yirik depozitlarga bank tomonidan belgilangan miqdordan ortiq qoldiqlarni kiritish taklif etiladi. Ushbu toifadagi muddatli depozitlar xavfli zonaga kiradi, chunki mijozlar tomonidan kutilmagan pul mablag'larini olib qo'yish salbiy oqibatlariga olib kelishi mumkin. Tadqiqotchining fikricha, banklararo kreditlarni alohida tahlil qilish talab etiladi. Tijorat banklarida ushbu majburiyatlarning mavjudligi ijobiy holat sifatida baholanadi. Bu bank bozorida tan olinganligini ko'rsatadi [7].

G.S. Panovanning fikricha, depozitlar portfelini mijozlar-depozitorlardan resurslarni jalb qilish sub-

yektlari, ularning dolzarbligi va stavkalari darajasi-ga bo'lish orqali tahlil qilish ustuvor hisoblanadi [8].

M.A. Pomorina joriy va strategik rejalashtirish doirasida moliyaviy natijalarni, passiv operatsiyalarni, shu jumladan depozit operatsiyalarini tahlil qilish, risklarni aniqlash, mijozlar mablag'larini jalb qilish sohasida ularning nazoratini amalga oshirish, moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojni qidirish va birgalikda aniqlash jarayonini ko'rib chiqadi. faol operatsiyalar bilan. M.A Pomorina, nuqtai nazaridan. depozit operatsiyalari sohasidagi risklarni kuzatib borish va ularning oldini olish zarur [9].

L.G. Batrakova tadqiqotlari orqali tijorat banklari passiv siyosatida sodda va murakkab foizlardan foydalanish hamda ularning ekvivalentligi tahlilini amalga oshirish bilan bog'liq jarayonlar tadqiq etiladi. Depozit siyosatini amalga oshirishda foiz stavkasi xavfining mohiyati, baholanishi, boshqarilishi va sug'urtasiga doir chora-tadbirlar tizimini tashkil etish jarayoni tadqiq ko'rsatilgan [10].

Aksariyat iqtisodchi olimlarning fikriga ko'ra,

tijorat bankining depozit portfelining samaradorligini baholash kreditlari bo'yicha foiz daromadlari va jalb qilingan depozit resurslari bo'yicha foiz xarajatlari qiymatlarini taqqoslashga asoslanishi kerak.

Tadqiqot metodologiyasi. Ilmiy maqolani tayyorlash jarayonida ma'lumotlarni jadvallar asosida qiyosiy tahlil, ma'lumotlarni guruhlash, abstrakt-mantiqiy fikrlash tizimli tahlil asosida statistik guruhlash, induksiya va deduksiya hamda ekspert baholash usullaridan ham unumli foydalanildi.

Tahlil va natijalar. Resurslarni jalb qilish va aylanmasini tahlil qilish uchun quyidagi ko'rsatkichlardan foydalanish taklif etiladi: toifalar bo'yicha davr uchun depozitlar aylanmasi soni omonatchilar, omonatchilar toifalari bo'yicha depozit resurslarini jalb qilish koeffitsienti, omonatchilar toifalari bo'yicha tuzilgan depozit shartnomalari koeffitsienti. Ushbu ko'rsatkichlarni hisoblash tartibi va ularning iqtisodiy mohiyati 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval

Depozit resurslarini jalb qilish va aylanish ko'rsatkichlarini hisoblash metodikasi [11]

Indeks	Hisoblash usuli	Iqtisodiy ob'ekt
1. Inqiloblar soni davr uchun depozitlar kategoriya bo'yicha hissa qo'shuvchilar	Qaytish miqdori nisbati kredit depozitlari tashkilotlar o'rtacha davr uchun depozitlar qoldig'i har bir toifa uchun	Necha marta ko'rsatadi pulga aylandi. Ma'lum muddatga depozitlar. Ko'proq inqiloblar anglatadi, ular qanchalik samarali bo'ladi. har bir toifa uchun ishlatiladi
2. nisbat depozitni jalb qilish toifalar bo'yicha resurslar hissa qo'shuvchilar	Miqdor nisbati jalb qilingan depozit berilgan summaga resurslar tijorat banklari kreditlari har bir toifa uchun	Jami ko'rsatadi 1 so'm uchun depozit resurslari. taqdim etilgan mablag'lar mijozlar kredit shaklida har bir toifa
3. nisbat mahbuslar depozit shartnomalari kategoriya bo'yicha hissa qo'shuvchilar	Miqdor nisbati tuzilgan deposit davr uchun shartnomalar oxiridagi shartnomalar soni har bir toifa uchun muddat	Kattalashtirishni ko'rsatadi miqdorida (kamayishi). har biri uchun depozit shartnomalari hissa qo'shuvchilar toifalari

Taklif etilayotgan ko'rsatkichlarni umuman bank va filiallar bo'yicha, omonatchilar toifalari, jalb qilish shartlari, valyuta turlari bo'yicha hisoblab chiqish va tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

Banklarning moliyaviy barqarorligi, iqtisodiy samaradorligi va risklarning xavfsiz me'yoring ta'minlanishi, ularning depozit bazasini mustahkamligi bilan bevosita bog'liqdir. Keyingi yillarda xalqaro va mahalliy moliya bozorlarida depozit mablag'larga bo'lgan talabning ortib borishi banklar depozit bazasiga oid dolzarb masalalarni yuzaga chiqarmoqda. Xususan, banklar depozit bazasining iqtisodiy mazmunini nazariy va amaliy jihatdan tadqiq qilish, shuningdek, uning manbalari va unga ta'sir qiladigan omillarni aniqlash shular jumlasidandir.

Tijorat banklari tomonidan depozit operatsiyalarini amalga oshirish va bo'sh turgan moliyaviy mablag'larni jalb etish bo'yicha hozirgi kunda raqobat kuchaymoqda. Banklar tomonidan turli xil shartlar asosida depozitlarning turlari oshib bormoqda. Milliy valyuta bilan bir qatorda xorijiy valyutadagi

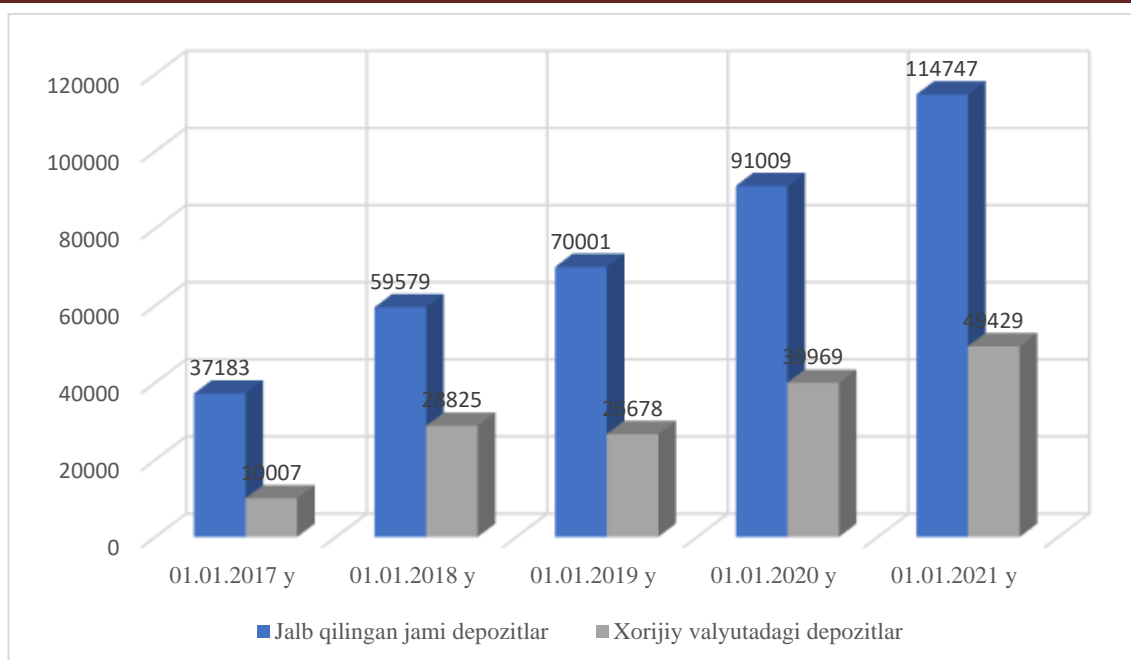
depozitlar ham keng rivojlanmoqda.

Tijorat banklariga bo'lgan ishonch yil sayin oshib bormoqda. Buni xorijiy valyutadagi depozitlarning jami depozitlardagi ulushi ortib borayotganligida ko'rishimiz mumkin. Xususan, 2017 yilda jami depozitlarning 26,9 foizini xorijiy valyutadagi depozitlar tashkil etgan bo'lsa, 2021 yilga kelib bu ko'rsatkich 43,1 foizga yetgan.

2017 yilda jami depozitlar 37,2 trln. so'mni tashkil etgan bo'lsa, shundan xorijiy valyutadagi depozitlar 10,0 trln. so'mdan ortiqni tashkil etgan. 2021 yilga kelib esa jami depozitlar summasi 114,7 trln. so'm bo'lgani holda xorijiy valyutadagi depozitlar summasi 49,4 trln. so'mga yetgan.

Tijorat banklari foiz stavkalaridan har doim iqtisodiyotni makro va mikro darajada tartibga solish uchun foydalaniladi. Agar iqtisodiyotni mikro darajada o'rganadigan bo'lsak, tijorat banklari tomonidan foiz siyosatini qay darajada samarali ishlab chiqqanligiga, ya'ni kredit va depozitlar bo'yicha o'rnatilgan foiz stavkalariga bog'liq bo'ladi.

BANK ISHI

1-rasm. O'zbekiston Respublikasi bank tizimi jami depozitlari va xorijiy valyutadagi depozitlar, [12], (1 yanvar holatiga, mlrd so'mda)

Mazkur holat valyuta bilan bog'liq bo'lganligi uchun bank amaliyotida valyuta riskini keltirib chiqaradi va bu banklarning oqilona siyosat yuritishga undaydi. ATB "Turonbank" balansi 2014-2022 yillar davomida 32 439115 mln.so'mga oshgan va 2022

yil 1 yanvar holatida yilga 11 009 621 mln.so'm bo'lgan. Balansning bunday tezkor ko'payish asosan mijozlarning depozit himsobvaraqlarida mablag'lar qoldig'ining oshib borishi (2014-2022 yillar davomida 482770310 mln.so'mga), (1-jadval).

2-jadval

**ATB "Turonbank" balans ko'rsatkichlari dinamikasi,[13],
(mlrd. so'm va foizda)**

Ko'rsatkichlar	01.01. 2015-yil	01.01. 2016-yil	01.01. 2017-yil	01.01. 2018-yil	01.01. 2019-yil	01.01. 2020-yil	01.01. 2021-yil	01.01. 2022-yil
Bank balansi	590 759	702 906	874 065	1 519 158	3 049 678	5 978 848	8 714 080	11 009 621
Mijozlarning mablag'lari (depozitlar)	474 639	565 666	710 139	903 851	1 199 429	1 953 582	2 086 189	2 837 762
Chiqarilgan qarz qimmatli qog'ozlari	11 993	13 656	12 484	10 917	8 102	7 452	6 183	5 248
Olingan boshqa qarzarlar	6 761	14 501	54 888	232 371	892 333	985 104	1 541 963	2 478 963
Xususiy kapital	61 831	77 158	85 123	322 948	822 985	1 090 585	1 210 159	1 915 190
Berilgan kreditlar	397 228	425 821	516 424	921 117	2 271 891	4 263 902	6 669 189	8 129 572
Naqd aktivlar	120 372	183 623	285 446	496 098	663 265	931 241	1 182 258	1 605 421
Depozitlarning bank balansidagi salmog'i	80,3	80,4	81,2	59,5	39,3	32,6	23,9	25,7
Chiqarilgan qarz qimmatli qog'ozlarining bank balansidagi salmog'i	2,1	1,9	1,4	0,7	0,3	0,12	0,07	0,04
Olingan qarzlarning bank balansidagi salmog'i	1,1	2,1	6,3	15,3	29,3	16,4	17,6	22,3
Xususiy kapitalning bank balansidagi salmog'i	10,5	10,9	9,7	21,2	26,9	18,2	13,8	17,2
Depozitlarning kreditlarga nisbati	119,5	132,8	137,8	98,1	52,8	45,8	31,2	34,9
Qarz mablag'larining kreditlarga nisbati	1,7	18,8	10,6	25,2	39,3	23,1	23,1	30,4
Xususiy kapitalning kreditlarga nisbati	15,6	18,1	16,5	35,1	36,2	25,5	18,1	23,5
Qarz mablag'larining xususiy kapitalga nisbati	10,9	18,8	64,5	71,9	108,4	90,32	127,4	129,4

Mijozlarning depozit hisobvaraqlaridagi mablag'larning mutlaq (absolyut) miqdori oshib borishiga qaramasdan bank balansidagi depozitlar salmog'i 2017 va 2022 yillardan boshlab pasayish tendensiyasiga ega bo'lgan. Xususan, 2014-2022 yillarda depozitlarning bank balansidagi salmog'i mos ravishda 80,3, 80,4, 81,2, 59,5 va , 39,3 foizga teng bo'lgan bo'lsa, 2021 yilda 23,9 foizni, 2022 yilda 25,7 foizni tashkil etgan. Tahlil davri davomida qarz mablag'larning salmog'i depozitlardan farqli ravishda o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Olingan qarzlarining bank balansidagi salmog'i 2014 yidagi 1,1 foizdan 2022-yilda 22,3 foizgacha ko'tarilgan. Buning natijasida depozitlarning kredit quyilmalari qoldig'iga nisbati 2014 yildagi 119,5 foizdan 2022 yilda 34,9 foizgacha pasaygan. O'z navbatida qarz mablag'larining kredit quyilmalariga nisbati 2014 yildagi 1,7 foizdan 2022 yilga kelib, 30,4 foizgacha ko'tarilgan va qarz mablag'larining xususiy kapitalga nisbati 2022 yil 1 yanvar holatiga 129,4 foizga yetgan.

Xulosa va takliflar. Tijorat banklar transformasiya jarayonida depozit siyosatini samarali tashkil qilish orqali resurlarni jalb qilishni o'rganish asosida O'zbekiston Respublikasi tijorat banklarining jamg'arma depozitlari miqdorini oshirish yo'li bilan ularning resurs bazasini mustahkamlash bu maqsadga erishish uchun quyidagilarni taklif qilamiz:

- birinchidan, yuridik shaxslarning jamg'arma depozitlariga to'lanadigan foiz stavkalarining ijobiy darajasini ta'minlash lozim;

- ikkinchidan, aholining jamg'arma depozitlarini tijorat banklari tomonidan naqd pulda to'liq va o'z vaqtida qaytarib berilishini ta'minlash lozim.

Respublikamiz tijorat banklarida depozitlar barqarorligini ta'minlashga qaratilgan strategiyani

ishlab chiqish zarur. Buning uchun esa, birinchidan, mijozlarga depozit hisobraqamlarining jozibadorligini oshirish imkoniyatini beradigan marketingni rivojlantirish lozim; ikkinchidan, depozitlarning barqarorlik darajasini tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimi ishlab chiqilishi lozim; uchinchidan, bank uchun depozit bazasining asosini tashkil qiluvchi mijozlar guruhini aniqlab olish va ularga kompleks depozit-ssuda xizmatini taklif qilish lozim.

Depozitni tahlil qilishning kompleks metodologiyasi Tijorat banki portfeli quyidagi bosqichlarni o'z ichiga olgan doimiy siklik jarayondir:

Birinchi bosqich. Depozit bozori monitoringi.

Ikkinchi bosqich. Hisobot davrlari uchun depozit resurslarining holati bo'yicha erishilgan haqiqiy ko'rsatkichlarni tahlil qilish.

Uchinchi bosqich. Depozit resurslarini jalb qilish hajmini omonatchilar guruhlari, muddatlari, valyuta turlari va joriy va uzoq muddatli istiqbol uchun boshqa tahliliy bo'limlar bo'yicha rejalashtirish.

To'rtinchi bosqich. Depozit resurslarini jalb qilish barqarorligini baholash.

Valyutada jalb qilingan omonatlarni majburiy zaxiralash normasini pasaytirish.

Xulosa qilib biz quyidagilarni aytishimiz mumkin: agar sizda pul bo'lsa, lekin uni qayerga qo'yishni bilmasangiz, uni bankda saqlang - pulingiz to'liq va daromad bilan qaytariladi; agar siz pulni qaysi valyutada saqlashni bilmasangiz, istiqbolga qarab - uzoq muddatga xorijiy valyutada, ko'pincha dollarda, qisqa muddatga - so'mda jamg'aring. Va eng muhimi, "pulni qayerga investitsiya qilish kerak?" degan savol har doim siz uchun dolzarb bo'lsin. Chunki bu masalaning dolzarbligi, hech bo'lmaganda, siz hali ham pulingiz borligini anglatadi.

Manba va foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022 yil 28 yanvardagi PF-60-sonli farmoni bilan tasdiqlangan "2022—2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning taraqqiyot strategiyasi" O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2022.

2. Sherмухамедов В.У./ Тижорат банкларида депозит сиёсати самарадорлигини баҳолаш услубияти "молия ва банк иши электрон илмий журнали" V son 2020 yil http://www.journal.bfa.uz/maqola/Shermuhamedov_B_5_son.pdf

3. Абдуллаева Ш.З. "Банк иши". Иқтисод-молия. 2017 й. -312 б.

4. Омонов А.А. Тижорат банкларининг ресурсларини самарали бошқариш масалалари. И.ф.д. илм. дар. ол. уч. тақд. эт. дисс. автореф. – Тошкент, 2008. – 35 б.

5. Ортиков У.Д. Банк ресурслари ва уларни бошқариш. "Молия, пул муомаласи ва кредит" и.ф.н. дисс. автореферати. Ўзбекистон Республикаси Банк-молия академияси. – 19.09.2008. –Т., 2008. -20 б.

6. Буря, А. Методика анализа клиентских средств банка [Текст] / А. Буря. - Москва : Вагрус, 1998 - 154 с.

7. Деньги, кредит, банки [Текст] : учебник / Г.И. Кравцова [и др.] ; под ред. Г.И. Кравцовой. - Минск : БГЭУ, 2012. - 340 с.

8. Панова Г.С. Банковское обслуживание частных лиц [Текст] : монография / Г.С. Панова. - Москва : ДИС, 1994. - 352 с.

9. Поморина М.А. Внутренние процедуры оценки достаточности капитала (ВПОДК): проблемы взаимодействия регулятора и банка [Текст] / М.А. Поморина, Е.К. Пуртова // Банковское дело. - 2016. - № 5. - С. 33-37.

10. Батракова Л.Г. Анализ процентной политики коммерческого банка: Учебное пособие. – М.: Логос, 2015. – 152 с.

11. Рыков С.В. Совершенствование формирования и реализации депозитной политики коммерческих банков в российской Федерации [Текст] / Рыков С.В. - Самара : Вагрус, 2019 - 144 с.

12. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki ma'lumotlari asosida tayyorlandi <https://cbu.uz/oz/statistics>

13. "Turonbank" ATB moliyaviy hisobotlari asosida tayyorlandi. www.Turonbank.uz